

Sex a manželská zmluva podľa Johna Kippleya

Mária Schindlerová
pokračovanie z minulého čísla 121

Prejdime k manželstvu: čo je tým znamením, znakom tejto sviatosti? Je to manželský sľub, ktorý si navzájom dávajú muž a žena. V ňom si sľubujú jednotu, úctu a lásku. Lásku a jednotu tak špecifickú, že potenciálne môže dávať nový život.

Všetko ostatné môžu spolu zdieľať aj tí, ktorí nie sú manželia – napríklad dve sestry alebo súrodenci, ktorí spolu bývajú (spomeňme si na Mateja a Marillu z Anny zo Zeleného domu): môžu spolu hospodáriť, starať sa o domácnosť, opatrovať sa v chorobe... ale to, čo je špecifické pre manželov, je manželský intímny život a s ním spojená potenciálna možnosť splodenia dieťaťa.

A vždy, keď manželia majú manželský akt – teda keď sa pohlavne zjednotia ako výraz svojej lásky a jednoty – vždy obnovujú to, čo si do manželstva sľúbili: úctu, lásku, jednotu.

Základná téza Johna Kippleya je: **Pohlavný styk je určený na obnovenie manželskej zmluvy (aspoň implicitne).**

Konkrétne to znamená:

- že je určený až manželom
- má vyjadrovať to, čo si manželia sľúbili: zjednotenie a otvorenosť pre rodinu, úctu i lásku.

Toto je v zhode s tým, čo sa píše v encyklike *Humanae vitae* o ľudskej láske a odovzdávaní života: v skratke by sme mohli povedať, že pohlavný styk má byť manželským aktom.

Rozdiel je už teraz zrejmy: nie každý pohlavný styk je manželský akt. Napríklad pohlavný styk medzi mužom a ženou, ktorí nie sú manželia, nie je manželským aktom. Ani taký pohlavný styk, ktorý je úmyselne urobený neplodným, nie je manželským aktom. A ani taký pohlavný styk, ktorý síce je z biologickej stránky bez antikoncepcie, je medzi manželmi, ale nie je prejavom lásky, lež sebeckva. Kippley pripomína, že určite vieme, že nie každý pohlavný styk (aj v manželstve) je krásny a dobrý – napríklad, ak muž vyžaduje sex od manželky, ktorá leží v horúčke, ako takéto spojenie symbolizuje to, čo si sľúbili?

Tu sa dostávame k druhej dôležitej vete: Manželcia nesmú konať proti sebadarujúcej láske, ktorú si sľúbili. A Kippley dodáva – logicky – nasledovné:

Nakoľko jeden z manželov koná proti tejto sebadarujúcej láske, natoľko sa redukuje jeho „právo“ na manželské spojenie.

Kippley uvádza príklady, kde rozlišuje medzi vyhrážajúcim sa partnerom a naliehajúcim partnerom, hovorí o manželskej povinnosti, ktorá sa neraz chápala a chápe nesprávne: ako právo uspokojiť svoju žiadostivosť „legálne“ manželským partnerom.

V zhode s Jánom Pavlom II. a jeho *Teológiou tela* Kippley hovorí, že človek je osobou. A ako osoba je subjektom, preto nemôže byť redukovaný na objekt. Poďme ešte späť k tzv. manželskej povinnosti. Manželskou povinnosťou je byť verní manželskému sľubu. A nikde pri sobášii muž ani žena nesľubujú, že stanú predmetom uspokojenia manželského partnera, kedykoľvek to ten druhý bude chcieť. Manželstvom neprestáva byť osoba „*sui iuris*“ – svojprávnna. A preto, ak má byť zachovaná dôstojnosť človeka, hovoríme toľko o sebadarovaní: človek – osoba – má právo darovať sa. Darovať sa celá, darovať aj svoje telo, darovať v manželskom zjednotení aj svoju potenciálnu budúcnosť.

Zjednodušene hovorím, že je to skutočne „vydať sa“ – ale nielen pre ženu, ktorá sa vydala. To platí aj pre muža. Dávame všetko, nič si nenechávame pre seba. Doslova sa „vydávame“ tomu druhému – ako dar. A máme právo očakávať, že tento dar nebude zneužitý.

Tu sa priam ponúka paralela s Eucharistiou. Tá je sviatosťou Ženícha a nevesty. Kristus sa vydáva za svoju nevestu – vydal svoje telo, seba samého... až na kríž, na smrť. Keby to len povedal – pri poslednej večeri (...toto je moje telo...“), ale toto „slovo by sa nestalo telom“ – nebol by nás vykúpil. Dal nám príklad. Miluje svoju nevestu Cirkev, aj keby ho ona tisíckrát zradila. Ani tak si nenájde inú.

Takže manželská povinnosť a právo v manželstve znamená, že manželcia majú právo ponúknuť sa ako dar a navzájom tento dar prijať – ale len navzájom od seba. Nik nemá právo dar vnucovať ani si ho vynucovať.

Pretože sme ľudia, hrešíme – áno, krivdíme si. Nieкто sa previňuje voči svojmu manželskému partnerovi tým naliehaním a nedostatkom pochopenia a lásky, nieкто odmietaním. Kippley preto pripomína aj druhú stránku veci: nebolo by prejavom manželskej lásky, keby nieкто odmietal pohlavný styk z neobjektívnych dôvodov: napr. že je viac duchovný, alebo preto, žeby sa o toho druhého a jeho dobro nestaral.

Ako už bolo povedané, v mnohom sa Kippleyova zmluvná teológia sexuality zhoduje s Teológiou tela Jána Pavla II. Majú rozdielne východiská, ale prichádzajú k jednej a tej istej pravde o ľudskej láske.

Zo zmluvnej teológie sexuality je možné odvodiť odpovede na otázky sexuálnej etiky: zneužívanie manželstva (pre vlastné uspokojenie...), používanie antikoncepcie, nekoitálne praktiky, masturbácia, predmanželský pohlavný styk, cudzoložstvo...

Tretia kapitola knihy Johna Kippleya *Sex a manželská zmluva* aplikuje zmluvnú teológiu sexuality na reguláciu pôrodnosti v manželstve. V zhode

s *Humane vitae, Familiaris consortio* aj *Teológiou tela* hovorí, že PPR nie je akási dovolená alternatíva, ako sa uzavrieť životu. (Preto je logický nezmysel hovoriť o prirodzených metódach ako o prirodzenej antikoncepcii.)

Kippley hovorí o veľkorysosti v službe odovzdávania života, o kresťanskej prezieravosti (ktorá nehodnotí len materiálne zázemie), o výchove svedomia. Konštatuje, že toto je azda najťažší aspekt plánovania rodiny: nájsť rovnováhu medzi veľkorysťou a prezieravosťou.

Pripomína aj, že svedomie nie je poslednou autoritou – a teda, aj keď platí, že človek nesmie konať proti svojmu svedomiu, je povinný svedomie si formovať. A upozorňuje, že to zvlášť platí v oblasti sexuality, kde človeka veľmi ovplyvňujú vlastné záujmy.

Kippley sa pýta, ktoré morálne učenie sa dotýka človeka dennodenne tak ako PPR? Ide „na telo“ – naozaj, všeto toto prežívame na vlastnom tele, každý deň.

No hoci je Kippley v celom svojom diele a vysvetľovaní logický a konzistentný, predsa sa stretáva s nepochopením. Nepochopenie vidno aj v recenzii, ktorá je pri jeho diele uvedená. Autor recenzie ocenil, že Kippley pristupuje k otázkam sexuálnej morálky z ucelenej etickej vízie manželstva a sexuality, nie len z pohľadu antikoncepcie. Nesúhlasný postoj má autor recenzie k „manželskému znásilneniu“ – píše, že je v rozpore kanonickou praxou týkajúcej sa trvalých práv a povinností manželov k pohlavnému styku. „A sme znovu pri pochopení „manželskej povinnosti“. Tak si to zopakujme: manželskou povinnosťou je dodržať manželský sľub: milovať a ctíť. Ak jeden z manželov nalieha, prípadne až „znásilní“ – teda nanúti pohlavný akt proti vôli toho druhého, kde je tu úcta a láska? Iste, ak je pohlavný styk manželským aktom, je obnovou, sprítomnením, znamením manželského sľubu. Tak to má byť. Autor recenzie už nevysvetlil, z čoho vychádza tá „kanonická prax“, a kde je teda rozpor s Kippleyovej logike a z nej vyplývajúcich záverov.

Kippley sa stretal s nepochopením – rovnako ako dnes všetci, ktorí sa usilujú žiť a šíriť manželskú čistotu a PPR ako prostriedok jej uskutočnenia v manželstve.

Bolo by dobré, aby sme predovšetkým sami dobre poznali učenie vlastnej Cirkvi. Ona je naozaj *Mater et Magistra* – Matka a Učiteľka. Nemlčí, nenecháva svoje deti v neistote. Prostredníctvom nej nám Pán ponúka svoju silu a milosť, bez ktorej je ťažké žiť čisto.

Ale verme, že Bohu prvému záleží na nás a na našom šťastí. Uveriť pokušeniu, že by sa nám azda žilo ľahšie, keby sme tento mravný poriadok nepoznali a „nemuseli“ podľa neho žiť, znamená uveriť diablove, ktorý je otcom lži od počiatku.

V poslednej dobe sa rozmáha literatúra o exorcizme a ľudia neraz zvedavo čítajú, čo všetko satan povedal, niekedy dokonca „na príkaz Pána“. Ale prečo nie sme viac zvedaví na slová Krista, ktorý bol v „Otcovom lone od počiatku a priniesol nám o ňom zvesť“?

Na záver vyjadrujem ešte raz vďačnosť Bohu, ktorý kedysi vzbudil v Johnovi Kippleyovi myšlienku objasniť základy mravného učenia Cirkvi. John Kippley nemohol vedieť, že o niekoľko rokov osloví svojim dielom vtedy protestantského

pastora Davida Prentisa s manželkou, že títo budú vyhostení z vlastnej miestnej cirkvi a nájdu domov v Katolíckej cirkvi, že v postsocialistickom Československu začnú svoj apoštolát. Nevedel, že preklad jeho Učebnice PPR sa dostane k zmäteným a frustrovaným manželom... z ktorých sa tiež po čase stanú lektori PPR... Potvrďuje sa to známe, že žiaden človek nie je ostrov (T. Merton), ale ovplyvňuje svoje okolie aj budúcnosť.

Přehled přirozených metod

David Prentis

Nejen v ČR a na Slovensku ale i na celém světě je mnoho různých způsobů zjišťování stavu plodnosti ženy. Všechny tyto přístupy vycházejí z fyziologie ženského cyklu, ze skutečnosti, že žena v plodném věku, která má menstruační cykly, je v některých dnech cyklu plodná a v jiných neplodná. Jde tedy o to zjistit, které dny jsou plodné a které neplodné.

Nejdřívější mně známá zmínka přirozeného přístupu je v dotazu francouzského biskupa na Posvátného penitenciáře z roku 1853, jestli věřící, kteří se domnívají, že jsou některé dny cyklů neplodné, dělají chybu, když užívají manželství výlučně v tyto dny, mají-li spravedlivý důvod k abstinenci od manželského aktu. Odpověď zněla: *Není nutné je znepokojoval v této věci, jen když nekonají nic, co zabraňuje početí.* Je jen záhadou, jakým způsobem tehdy manželé určovali neplodné dny cyklu, ale je pravděpodobné, že si lékaři začali všimnout rozdílů ve výskytu cervikálního hlenu během cyklu. Podstatné a důležité v tomto rozhodnutí je, že katolická církev nikdy nezamítala praxi abstinence v plodné době jako způsob předcházení početí.

Postupným získáváním znalostí o cyklu bylo časem možno navrhnout způsoby zjišťování stavu plodnosti ženy. Ve dvacátých letech 20. století vynalezli nezávisle na sobě Dr. Kyusaku Ogino (Japonsko) a Dr. Hermann Knaus (Rakousko) první vědecky fundovaný způsob určení stavu plodnosti ženy – kalendářní metodu. Je relativně spolehlivá pro ženy s pravidelnými cykly a stále používána v ČR, zřejmě předávána matkou dceři Má podobnou efektivnost jako bariérová antikoncepce. Nelze ji však doporučit; je nepoužitelná pro ženy s nepravidelnými cykly, po porodu nebo v menopauze.

Ke konci 19. století začali zkoumat procesy ženské plodnosti Dr. W. Squire, London (1868) a Dr. Mary Putnam Jacobi, Philadelphia (1876). Pozorovali dvoufázový jev bazální teploty během cyklu. V roce 1904 píše Dr. Theodoor Hendrik van der Velde (Nizozemsko), že vzestup teploty souvisí s ovulací, a v roce 1928, že vzestup působí sekrece progesteronu ze žlutého tělíska (<http://www.naturalfamilyplanning.ie/the-development-of-nfp/>).

Katolický kněz, P. Wilhelm Hillebrand (obdržel za svůj výzkum titul Dr. med. h. c.) zjistil, že kalendářní metoda není spolehlivá. Roku 1938 pozoroval tři případy jejího selhání. Pak si vzpomněl na zjištění Dr. van de Velde v knize „Dokonalé manželství“ (1926, český překlad, str. 130): „Den prasknutí folliculu je s největší pravděpodobností označen tam, kde je křivka nejhlubší. Tento den byl v uvedených případech zcela

zřetelný a – třebaže z těchto případů nemáme dokonalé křivky – vzestup křivky teplot v den po ovulaci a další její stoupání byly vždy nápadné. Jsem si tím jist: *počínající činnost Corpus luteum je vlastní příčinou vzestupu teploty. Stejně doba vrcholných teplot a jejich pokles závisí na činnosti žlutého tělíska, na jeho vrcholné době a odpadu.*“

Dr. med. h. c. P. Hillebranda lze považovat za otce teplotní metody. Na jeho práci navázal gynekolog Dr. Gerhard N. Döring, Mnichov. Považoval 3. den zvýšených teplot za začátek poovulační neplodné doby. Tento přístup měl PI (Pearlův index) 0,8. Sedmý den před nejdříve zjištěným prvním dnem teplotního vzestupu považoval za poslední den neplodné doby na začátku cyklu. (PI 3). Za zvýšené teploty považoval teploty 0,2°C nad dolní hladinou teplot (DH) – nejvyšší z předcházejících 6 teplot, někdy také označována jako linie nižších teplot.

Dalším znakem stavu plodnosti ženy je cervikální hlen, který se v různé kvalitě vyskytuje během části cyklu. Metodu poznání stavu plodnosti během cyklu podle hlenu vypracovali především australští lékaři Dr. John a Evelyn Billingsovi, neurolog a pediatrička. Výskyt cervikálního hlenu působí hormony estrogenu ve folikulární fázi – první části cyklu. Když je hladina estrogenu dost vysoká, vyloučí hypofýza luteinizující hormon, který s vysokou hladinou estrogenu vyvolá ovulaci. Po ovulaci vysychá hlen. Metoda má PI 3. Byla jedinou přirozenou metodou, kterou dovolila čínská vláda. Další variací hlenové metody je Creightonská metoda, kterou vypracoval americký gynekolog, Dr. Thomas W. Hilgers, který založil Institut Papeže Pavla VI. u Creightonské university. Vypracoval NaProTechnology jako pomoc pro ženy, které nemohou docílit početí. V ČR doporučujeme NaProHelp Dr. Lázníčkové z CENAPu.

Dr. Edward F. Keefe, gynekolog v New Yorku přes své pacientky objevil fenomén změn děložního čípku během cyklu a od roku 1958 učil ženy pozorovat a hodnotit stav plodnosti podle změn na čípku. Nízký (lehce dosažitelný), pevný a zavřený cervix je známkou neplodnosti. V plodné době je vysoký, měkký a otevřený. Změny na cervixu působí tytéž hormony, které působí změny v cervikálním hlenu: estrogenu. Logicky by mělo stačit pozorování jednoho z těchto dvou příznaků stavu plodnosti, ale pro konkrétní ženu může být jeden způsob přijatelnější než druhý. Některým ženám je představa vnitřního vyšetření odporná; jiné zase mají potíže najít čípek. Mladé dívky, panny, by neměly dělat toto vyšetření, protože by porušily panenskou blánu. Mnohým ženám stačí vnější pozorování; ale často lze najít hlen dříve u čípku než na rodidlech a tím jsou dříve upozorněny na začínající plodnost.

Logicky bude mít žena lepší, úplnější představu o stavu své plodnosti, když bude sledovat všechny tyto příznaky plodnosti: změny bazální teploty, kvality hlenu a stavu čípku, tedy praktikovat symptotermální metodu (STM). Za otce STM je považován rakouský neurolog Dr. Joseph Rötzer, který publikoval první symptotermální záznam své manželky v roce 1951.

Na určení konce neplodné doby na začátku cyklu má Dr. Rötzer různé přístupy: 1) Šestý den cyklu, pokud neměla žena cykly kratší než 26 dnů.

2) Nejkratší cyklus – 20 = poslední den neplodné doby. 3) Modifikované Döringovo pravidlo: nejdříve první den teplotního vzestupu – 8 = poslední den neplodné doby. Döring sám počítal jako první den vzestupu, první den, který dosáhl 0,2°C nad Dolní hladinou (DH) (nad linií) a odečítal jen 7 dní. Přesto měl tento přístup PI 3. Podle Rötzera se považuje za první den vzestupu první den jakékoli teploty nad DH. Rötzer převzal Döringovo pravidlo, ale v roce 1983 určil, že se má odečítat 8 dní. V případě, že je 1. den vzestupu již 13. den cyklu nebo dříve, stačí odečítat 7 dní. Určený den je posledním neplodným dnem cyklu, *pokud se ještě neobjevil hlen*, což je samozřejmě podmínkou pro všechna pravidla.

Na určení začátku poovulační doby vyžaduje Rötzer 3 po sobě jdoucí teploty, které jsou všechny vyšší než nejvyšší z předcházejících 6 teplot, a které jsou zároveň *po vrcholném dnu hlenu*. Poslední z nich musí být nejméně 0,2°C nad DH (linií). Pokud poslední teplota nesplní tuto podmínku, je třeba čekat ještě jeden den. Stačí pak, když je tato teplota nad DH. Pro *absolutní* kontraindikaci početí, vyžaduje Rötzer: 1) úplné záznamy. 2) Žádný styk v předovulační části cyklu. 3) V poovulační části cyklu, přidat jeden den ke dni určenému pravidlem. Rötzerova organizace INER nezaznamenala dosud za víc než půl století žádný případ selhání tohoto přístupu.

Jsou i další organizace, které učí různé variace STM. V roce 1981 se vyškolily dvě studentky gynekologie u Dr. Rötzera a založily v Německu organizaci známou pod názvem Bonnská skupina. Její metoda je nově označována jako *Sensiplan*. Je zastoupena v ČR organizací CENAP. Dr. Květoslav Šipr prokázal českým manželům velkou službu, když v době hluboké totality vydal již v roce 1972 malý sešit o STM. I jeho přístup se v ČR stále vyučuje.

Prof. Dr. Konald Prem, vedoucí katedry gynekologie a porodnictví na univerzitě v Minnesotě, USA a John a Sheila Kippleyovi založili v roce 1971 Couple to Couple League (Liga pár páru). John Kippley, jako laický teolog, chtěl, aby katolíci mohli žít podle učení církve v *Humanae vitae*. Uznával různé pastorační situace manželů. Proto má Liga různá pravidla. Pro manžele se smrtelně vážným důvodem vyhnout se početí, nabízí Rötzerův přístup. Pro normální situaci nabízí standardní systém s PI 1. Pokud není důvod vyhnout se početí vážný, mohou manželé v předovulační fázi používat pravidlo posledního suchého dne. V učebnici upozorňujeme i na pravidla jednoho příznaku (hlen nebo teplota), i když je nedoporučujeme. Některé ženy nejsou schopné ráno pravidelně měřit teplotu, a zase jiné mají potíže poznat rozdíly v kvalitě hlenu. Tyto přístupy jsou sice méně efektivní než STM, ale je lepší používat takové metody, když manželům vyhovují, než padnout do hříchu antikoncepce a mít potom nejen špatné svědomí, ale případně i problémy v manželském vztahu.

Instruktoři Ligy nebývají lékaři; je nám proto ve stanovách zakázáno nabízet lékařské služby, pokud nemáme k tomu odbornou kvalifikaci. Ale „Cyklus není nemoc!“ jak říká Elisabeth Rötzerová. Ve skutečnosti mají lektoři PPR větší znalosti o cyklu než naprostá většina českých gynekologů.

